

PROVA ve TEMSİL*

*JEAN-LUIS BARRAULT***

Çeviren: Oğuz Arıcı

** Yale French Studies, No. 5, The Modern Theatre and Its Background, 1950, s. 2-3. İngilizce versiyondan yaptığımız bu çevirinin Fransızca aslı Editions de Seuil yayınları tarafından 1946 yılında yayımlanmış olan Jean Racine, Phèdre, mise en scène et commentaires de Jean-Louis Barrault adlı kitaptan alınmıştır.*

Oyunculuk demek, nefesini, sesini ve “tepeden tırnağa” bedenini belirli bir şekilde nasıl kullanacağını bilmek demektir.

Bir şeyi bilmek demek o şeyi unutup içte tekrar bulmak demektir. Bu “sindirilmiş” bir bilgidir. Çalışarak bir şeyin özüne ulaşırsınız, onu

** 20. yüzyıl Fransız tiyatrosunun en önemli yönetmenlerinden biri sayılan Jean-Louis Barrault, özellikle 1940’lı yıllarda Paris’te sahnelediği oyunlarla tanınmıştır.

kavrarız, sonra da unuturuz; en sonunda onu içimizde yeniden buluruz. Bu andan itibaren, artık onu *biliriz*.

Bir parçanın yorumlanması demek, kişinin kendini bir enstrüman olarak kullanabilme yetisine sahip olması demektir; kişinin kendini bir enstrüman olarak, düşünmeden nasıl kullanacağını *bilme* yetisine sahip olması demektir. Bu bir çeşit kendiliğinden bilimdir.

O halde oyunculuk uğraşında birbirinin *tam karşıtı* iki tür faaliyet vardır.

Bir yanda prova etkinliği vardır.

Diğer yanda ise temsil etkinliği vardır.

Provalar esnasında bütün problemlerle yüz yüze gelinmeli ve bunlara çözüm bulunmalıdır.

Temsil sırasında bütün problemler *çözülmüş* olmalıdır.

Temsil bir olaydır [*the performance is a happening*]. Özünde şiirsel bir andır; seyircinin mevcudiyetinin son damlanın düşüşüne katkıda bulunduğu ve böylelikle kimyasal çökeltinin ortaya çıktığı andır bu. Temsil bir aşk edimidir: insan verir, kendini verir, mübadelede bulunur ve derinlemesine iletişime geçer.

Prova ise yaratıcı döneme karşılık gelir. Bir oyuncu için asıl sanatsal an provadır. Oyuncu bir taslak oluşturur, siler, tövbe eder, büyü yoluyla yoktan var eder; esinlenme kendi ışığında sizi yıkayıp temizler, terlemeler size destek olur; şaşkınlıklar, hayretler, kafa karışıklıkları, endişeler, hazlar, keşifler, hayal kırıklıkları, umutsuzluklar, sanatsal yaratıcılığın bütün bu sancuları, seyyar prova ışığının “ölgün” pırıltısı altında ortalığı kaplar, birbirleriyle yüzleşir ve savaşır. Şimdi bir şeyleri düzene sokmanın, disiplinin ve inşanın zamanıdır.

Oyuncu bir rolü “soğuk” oynayabildiğinde rol hazır demektir.

Provada, temsil sırasındaki sahne korkusundan farklı bir sahne korkusu vardır. Provadaki sahne korkusu, ıstırap, baş dönmesi ve sersemliğe benzer. Sıkıntı verici ve nüfuz edilemezdir. Temsildeki sahne korkusu ise heyecandan yutkunamamak gibidir; sanki sevgilinizle buluşmaya gidiyormuşsunuz gibi tıkanırsınız ve göğsünüz patlayacak gibi olur.

O halde temsil sırasında deneyimlenen ruh hali provalardaki ruh halinin *tam karşıtıdır*. Temsilde özgür, kendiliğindenlik içeren, doğaçlama yapılan, itkisel ve “anarşik” nitelikli ne varsa, hepsi provalardaki disiplinli detaylandırma işleminin serbest bırakılmış meyvesidir.

Prova sanatına son derece yatkın olan, ancak temsil sırasında başarısız olan oyuncular vardır. Bu oyuncular iyi flörtçülerdir, ancak kötü âşıklardır. Bazı oyuncular ise isteksiz çalışırlar, ancak kendilerini izleyicinin önünde keşfederler. Onlar iyi âşıklardır; ama acaba gerçekten âşık sayılabilirler mi? Bu oyuncular provanın sancularından kurtulmak adına, oynayabilmek için “seyirciye ihtiyaçları olduğunu” iddia ederler. Bunlar tembel oyunculardır.

Tam da bu sebepten bir oyuncunun seyirci karşısında “bir şeyler kazandığı” ya da “bir şeyler kaybettiği” söylenegelmiştir.

Temsilin sürprizleri, tıpkı aşkın sürprizleri gibi önceden tahmin edilemez niteliktedir. “Temsil-merkezli” oyuncuya hiçbir nasihat fayda etmez. Temsil özellikle cömert bir eylemdir, kendini verme sanatıdır. Bir oyuncunun temsile hazır olmasını sağlayacak tek yol onu cesaretlendirmek ve onu açılabilmesi, yani rahatlamış bir şekilde yoğunlaşabilmesi için uygun bir atmosfere yerleştirmektir.

Temsil bir haz edimidir; ancak çaba gerektiren bir haz edimidir bu. Temsil anında bu çaba gerektiren haz edimi, gene içinde yoğunlaşmanın, rahatlamanın, çabanın ve hazzın bulunduğu bir spor karşılaşmasına yaklaşır.

Söz konusu olan etkinlik, bir atletin performansına son derece yakındır (yeri gelmişken, bizim Fransızcada “temsil (représentation)” dediğimiz şeye İngilizcede “performans (performance)” denir)

O halde, oyuncu *duygu yoğunluğuna sahip bir atlettir.*

Oyuncu, idman, çalışma ve provalar sayesinde ve iradesini güçlendirmek suretiyle atlet haline gelir. *Oyuncunun sanatı tam da iradenin sanatıdır.* Tanrı vergisi bir yetenek devreye girmediği! Hoş, öyle bile olsa bu yetenek iradenin gücü olmaksızın yaşayamaz ya. Neyse, bu da başka bir mesele!

O halde oyuncuya, prova anındakiler dışında hiçbir tavsiye verilemez.

Böylece teknik problemlerin, oyuncunun tamamen özgür bırakılması gereken temsil anında değil, yalnızca provalar esnasında ele alınacağı tam anlamıyla anlaşılmalı oluyor.